

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันการประเมินผลองค์กรกำลังได้รับความสนใจและความสำคัญอย่างแพร่หลาย ในองค์กรต่าง ๆ ของไทยทั้งหน่วยงานภาครัฐ การศึกษา และเอกชน ถ้าเป็นองค์กรของ รัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ จะพบว่าปัจจุบันแนวโน้มด้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจกำลังเกิดขึ้น ทั่วโลก รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้เริ่มมองการดำเนินงานของหน่วยราชการต่าง ๆ ในเชิง ธุรกิจเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งในประเทศไทยเองทางกระทรวงการคลังได้เข้มงวดกับรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ในการจัดทำ การประเมินผลองค์กรมากขึ้น ทำให้เกิดความตื่นตัวในด้านการประเมินองค์กรในรัฐวิสาหกิจทั่ว ไป รวมถึงองค์กรธุรกิจก็ได้เริ่มหันมาให้ความสนใจกับเครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ ในการ ประเมินผลองค์กร เนื่องจากภาวะการแข่งขันที่รุนแรงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอด เวลา ทำให้องค์กรธุรกิจจะต้องมีเครื่องมือที่ช่วยในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของ ตนเองตลอดเวลา ในปัจจุบันการประเมินผลไม่ใช่เพียงแค่สิ่งที่องค์กรจะต้องคำนึงถึงเมื่อถึงสิ้น ปีหรือสิ้นเดือนเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงตลอดเวลา และสามารถใช้ได้ทุกขณะ

ความสำคัญของการประเมินผล

สำคัญของการประเมินผลสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การประเมินผลทำให้องค์กรสามารถรู้ถึงสถานะของตนเองว่าอยู่ ณ จุดไหน หรือ สถานการณ์ในขณะนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้นถ้าองค์กรไม่สามารถประเมินผลการดำเนินงานของ ตนเองได้ ก็จะไม่สามารถบริหารตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากจะบริหารตนเอง ได้ดีจะต้องรู้จักสถานการณ์ทั้งของตนเอง คู่แข่งขันและสภาวะแวดล้อม

2. การพัฒนาองค์กรหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในองค์กรต้องเริ่มจากการ ประเมินผลก่อน ทั้งนี้เนื่องจากการที่องค์กรจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง จะต้องรู้จุดเริ่มต้น หรือสถานะปัจจุบัน รวมทั้งรู้ว่าองค์กรมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด ซึ่งการที่รู้ คำตอบต่อคำถามเหล่านี้ได้ องค์กรก็จะต้องมีการประเมินผล

3. ตามธรรมชาติของคนเรา ถ้าสิ่งใดได้รับความสนใจหรือมีการวัดหรือการประเมินผล ผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่ดำเนินกิจกรรมนั้น จะมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมนั้นมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการที่รู้สึกได้รับความสนใจแล้ว ยังมีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน

โดยในการเลือกประเมินสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับกลยุทธ์ขององค์กรนั้น มีหลักการและแนวคิดที่สำคัญคือ

1. ระบบในการประเมินผลที่ดีไม่ได้หมายความว่าความจะต้องมีการประเมินที่มาก หรือมีตัวชี้วัดจำนวนมาก
2. การรู้ในสิ่งที่ไม่ต้องประเมิน มีความสำคัญมากกว่ารู้ว่าจะต้องประเมินอะไร
3. เนื่องจากกลยุทธ์ขององค์กรแต่ละแห่งแตกต่างกันทำให้ลักษณะของการประเมินผลมีความแตกต่างกัน

ระบบในการประเมินผลที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรอย่างยิ่งโดยประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการมีระบบการประเมินผลที่ดี ประกอบด้วย

1. การตัดสินใจจะวัดหรือประเมินอะไร เป็นการทำให้ผู้บริหารและองค์กรมีความชัดเจนในเรื่องของกลยุทธ์
2. ระบบในการประเมินผลที่ดี ช่วยทำให้มีความเห็นที่สอดคล้องกันในกลยุทธ์ขององค์กรทั่วทั้งองค์กร โดยพนักงานทุกฝ่ายทุกระดับจะมีความเข้าใจถึงกลยุทธ์และแนวทางที่สำคัญสำหรับองค์กร
3. ระบบในการประเมินผลที่ดี จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอด วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และคุณค่าที่สำคัญขององค์กร ให้พนักงานทุกระดับได้รับรู้
4. ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วทั้งองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากตัวชี้วัดและเป้าหมายของพนักงานในแต่ละระดับจะมีความสอดคล้อง เกื้อหนุน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับตัวชี้วัดและเป้าหมายขององค์กร
5. ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในองค์กรเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดทำระบบการวัดผลทำให้พนักงานให้ความสนใจและความสำคัญต่องานนั้น ๆ
6. ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์หรือมองเห็นโอกาสและปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตเนื่องจากองค์กรจะจัดทำตัวชี้วัดที่เป็นเหตุ (Performance Driver) ที่จะชี้ให้เห็นถึงโอกาสและปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

7. ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยให้ผู้บริหารมีมุมมองที่กว้างและครอบคลุมในทุก ๆ ด้านขององค์กร แทนที่จะให้ความสนใจแต่เฉพาะด้านการเงินเพียงด้านเดียว แต่จะครอบคลุมทั้งด้านลูกค้า นวัตกรรม และการดำเนินงานภายใน

ในอดีตการประเมินผลองค์กรมักจะใช้เครื่องมือทางค่านับบัญชี และการเงินเป็นหลัก เช่น อัตราส่วนทางการเงิน รายได้ ต้นทุน กำไร เป็นต้น แต่ในปัจจุบันการใช้ตัวชี้วัดทางการเงินเป็นหลักไม่เพียงพอต่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากตัวชี้วัดทางการเงินมีข้อจำกัดหลายประการ

ข้อจำกัดของตัวชี้วัดด้านการเงิน (Financial Indicators)

ข้อจำกัดของตัวชี้วัดด้านการเงิน (Financial Indicators) ได้แก่

1. ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน สำหรับองค์กรต่าง ๆ ในปัจจุบันมักจะเป็นทรัพยากรหรือความสามารถที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Resources and Capabilities) อาทิเช่น ความรู้ (knowledge) ชื่อเสียงและภาพพจน์ขององค์กร ความพึงพอใจของลูกค้า ความพึงพอใจของพนักงาน ครา/ยี่ห้อของสินค้า หรือแม้กระทั่งความสามารถทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งปัจจัยที่ไม่สามารถจับต้องได้เหล่านี้ไม่สามารถใช้ตัวชี้วัดทางการเงินหรือบัญชีมาประเมินได้

2. ตัวชี้วัดทางการเงินที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับมุมมองภายในองค์กร ไม่สามารถที่จะวัดหรือประเมินปัจจัยภายนอกองค์กร ถ้าจะพิจารณาตัวชี้วัดทางการเงินต่าง ๆ โดยละเอียดจะเห็นได้ว่าตัวชี้วัดหรืออัตราส่วนทางการเงินเหล่านี้ จะชี้ให้เห็นความสามารถขององค์กรในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามารถในการทำกำไร ความสามารถในการชำระหนี้ หรือ ความสามารถในการบริหารสินค้าคงคลัง แต่ตัวชี้วัดเหล่านี้ไม่ได้ตอบคำถามอื่นเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีความสำคัญกับการดำเนินงานและกลยุทธ์ในระยะยาวขององค์กร

3. การมุ่งที่ตัวชี้วัดด้านการเงินเพียงอย่างเดียว จะทำให้ผู้บริหารและองค์กรมุ่งเน้นที่ผลการดำเนินงานในระยะสั้นมากกว่าการเสริมสร้างความสามารถทางการแข่งขันในระยะยาว ทั้งนี้เนื่องจากตัวชี้วัดทางการเงินต่าง ๆ เช่น อัตราส่วนทางการเงิน จะแสดงค่าผลการดำเนินงานขององค์กรในลักษณะปีต่อปี ถ้าผู้บริหารมุ่งเน้นในการสร้างกำไรให้องค์กร ผู้บริหารก็พยายามทำทุกวิถีทางที่จะทำให้องค์กรมีกำไรในแต่ละปี แต่การทำเช่นนั้นอาจทำให้ผู้บริหารละเลยกิจกรรมบางประการที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถทางการแข่งขันในระยะยาวที่ไม่สามารถสร้างผลตอบแทนในระยะสั้น

4. ตัวชี้วัดทางการเงิน เป็นตัวชี้วัดที่บอกให้ผู้บริหารทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต หรือบอกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว (Lagging Indicators) แต่ไม่ได้บอกให้รู้ถึงปัญหาและโอกาสที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรในอนาคต (Leading Indicators) ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในตัวชี้วัดทางการเงินเป็นตัวเลขหรือข้อมูลที่ได้มาต่อเมื่อเหตุการณ์หรือระยะเวลาได้สิ้นสุดลง ผู้บริหารหรือองค์กรจะรู้ต่อเมื่อปีบัญชีในแต่ละเดือน หรือรอบปีและข้อมูลที่ผู้บริหารรู้ก็จะเป็นข้อมูลในเดือนที่แล้วหรือปีที่แล้วซึ่งอาจจะไม่สามารถบอกให้รู้ถึงสิ่งที่องค์กรจะต้องเผชิญในอนาคต ในขณะที่ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงินจะบอกให้รู้ถึงโอกาสหรือปัญหาที่องค์กรจะต้องเผชิญในอนาคต

ถึงแม้ตัวชี้วัดทางการเงินจะมีข้อจำกัดหลายประการแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าตัวชี้วัดทางการเงินจะไม่มีค่าสำคัญอีกต่อไปตัวชี้วัดที่เป็นตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงิน (Non-financial Indicators) ก็มีข้อจำกัดเช่นกัน

ข้อจำกัดของตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงิน (Non-financial Indicators) ได้แก่

ข้อจำกัดของตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงิน (Non-financial Indicators) ได้แก่

1. ต้องใช้ต้นทุนและระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลพอสมควร โดยเฉพาะถ้าองค์กรยังไม่มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดีพอจะต้องมีการลงทุนในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้น
2. ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงิน (Non-financial Indicators) แต่ละประการสามารถวัดได้หลายรูปแบบทำให้ขาดมาตรฐานที่ชัดเจนในการเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปรียบเทียบระหว่างองค์กร
3. ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงิน (Non-financial Indicators) บางตัวจะขาดความน่าเชื่อถือทางด้านสถิติ
4. ผู้บริหารเองอาจจะหลงไปกับตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงิน (Non-financial Indicators) ทำให้เกิดสถานะที่มีตัวชี้วัดมากเกินไปจนก่อให้เกิดความสับสน (ผสุ เคะชรินทร์ : 2545)

จะเห็นว่าตัวชี้วัดทางการเงิน (Financial Indicators) และ ตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ตัวชี้วัดทางการเงิน (Non-financial Indicators) ต่างก็มีข้อจำกัด ดังนั้นเพื่อจะให้การประเมินผลขององค์กรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลโดยใช้ตัวชี้วัดทั้งสองด้านควบคู่กัน

Robert S. Kaplan และ David P. Norton นักบัญชีบริหารที่มีชื่อเสียงของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ตระหนักว่าไม่มีตัววัดผลการปฏิบัติงานตัวใดตัวหนึ่งเพียงลำพังที่สะท้อนถึงผลการปฏิบัติงานในแต่ละแง่มุมขององค์กรธุรกิจได้อย่างครบถ้วน จึงพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับระบบวัดผลการปฏิบัติงานอันเป็นผลมาจากการวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพ การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ หรือ Balanced Scorecard ซึ่งเป็นระบบที่นำมาใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงานอันเป็นผลมาจากการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยมองทั้งในส่วนของตัววัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นตัวเงิน ซึ่งสะท้อนถึงการปฏิบัติงานแล้วในอดีต และตัววัดผลการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นตัววัดในระดับปฏิบัติการโดยสะท้อนถึงความพอใจของลูกค้า กระบวนการภายใน การเรียนรู้และเติบโตขององค์กร ซึ่งการปฏิบัติงานในระดับนี้จะเป็นตัวผลักดันการปฏิบัติงานที่เป็นตัวเงินในอนาคต

แนวคิดพื้นฐานของการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard)

เป็นแนวคิดในการเชื่อมโยงการควบคุมการดำเนินงานระยะสั้น (Short – term Operational Control) เข้ากับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในระยะยาวขององค์กรด้วยมุมมอง (Perspectives) องค์กรใน 4 มุมมอง ซึ่งมีพื้นฐานในเวลาใน 3 มิติ คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทำให้ธุรกิจมีมุมมองที่กว้างขึ้นโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับผลตอบแทนในระยะสั้นแต่เพียงอย่างเดียว ดังรูปภาพที่ 1

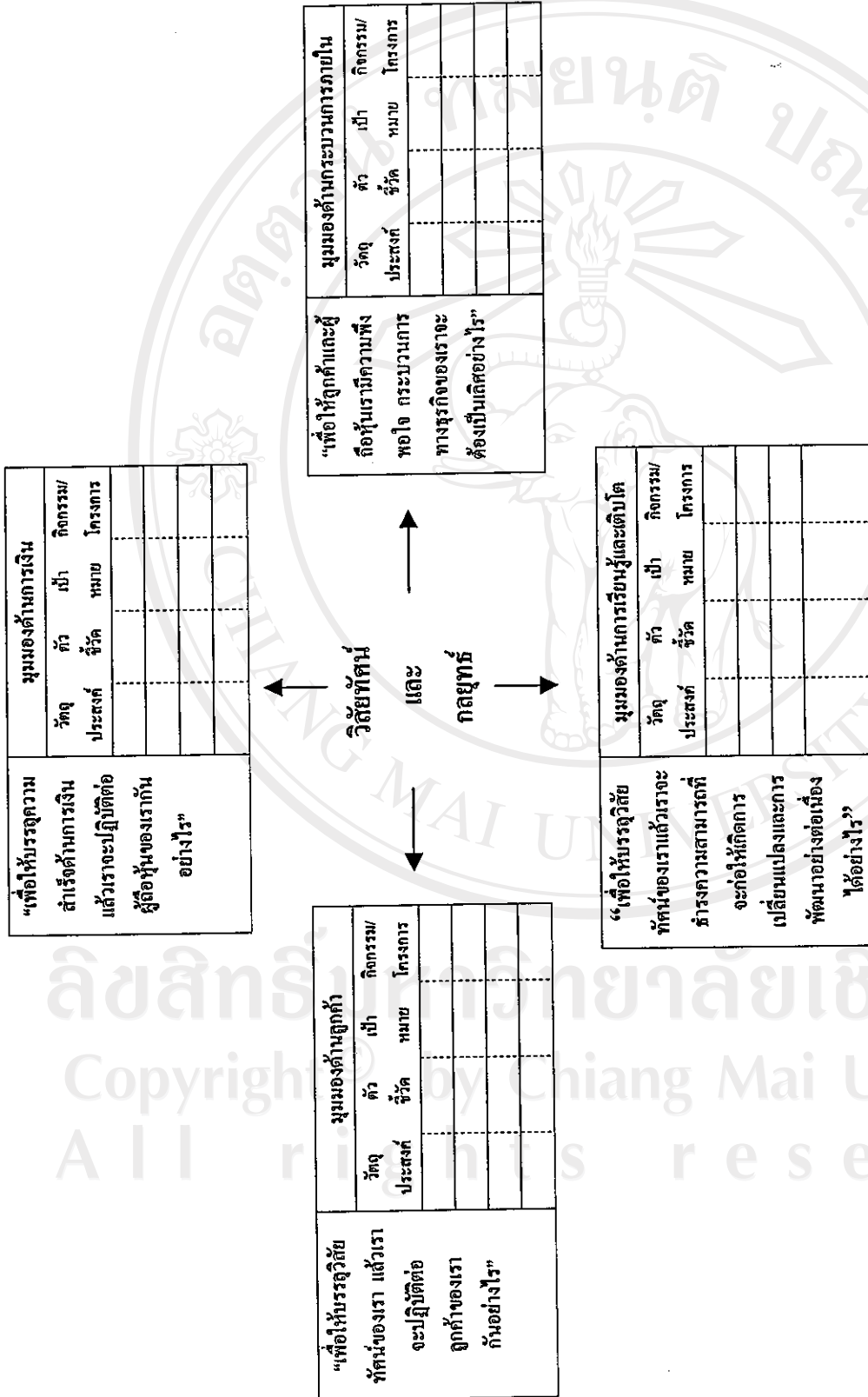
จากรูปจะเห็นว่า การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดวิธีการทำงานตามแผนกลยุทธ์ โดยแบ่งแยกเป็นส่วนมุมมองเป็น 4 มุมมอง ในแต่ละมุมมองจะมีการตั้งวัตถุประสงค์ (Objectives) การวัดผล (Measures) การตั้งเป้าหมาย (Targets) และกำหนดวิธีการไปให้ถึงเป้าหมาย (Initiatives) ทั้ง 4 หัวข้อในแต่ละมุมมองเป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน คือ เมื่อตั้งวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ ก็จะต้องหาวิธีการวัดผลเพื่อตรวจสอบว่าดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์แล้วหรือไม่อย่างไร โดยวิธีการใด ๆ ก็ได้ที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย และสร้างตัวชี้วัดเพื่อตรวจสอบอีกครั้ง ถือเป็นจัดการที่สร้างสมดุลในการดำเนินงานเพราะทั้งเหตุและปัจจัยทั้ง 4 ข้อในแต่ละมุมมองจะสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ อย่างเหมาะสม ซึ่งรายละเอียดในแต่ละมุมมองมีดังนี้

อดีต

ปัจจุบัน

อนาคต

รูปภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ

ที่มา : Robert S. Kaplan and David P. Norton, Using the Balanced Scorecard as Strategic Management System (Harvard Business Review, 1996), p.7

1. มุมมองด้านการเงิน (Financial perspective)

จะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของการทางการเงินทั้งหมดของกิจการซึ่งมักจะมีการแสดงผลดังกล่าวในงบการเงินต่าง ๆ ของกิจการ ประกอบด้วยการเพิ่มรายได้ การเพิ่มประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลทางการผลิต

2. มุมมองด้านลูกค้า (Customer perspective)

จะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบริการขององค์กร โดยจากแนวคิดทางธุรกิจที่ว่า หากลูกค้ามีความสุขและความพึงพอใจในคุณภาพของสินค้าและบริการของกิจการ ก็จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของฐานลูกค้า ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้และกำไรของกิจการในที่สุด ซึ่งก็คือการนำไปสู่การบรรลุการดำเนินงานทางการเงินที่กิจการต้องการนั่นเอง โดยในมุมมองของลูกค้านี้ มักจะประกอบไปด้วยตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ดัชนีความพึงพอใจของผู้บริโภค ความตระหนักในตราสินค้าขององค์กร รวมถึงความสามารถในการขยายหรือเจาะตลาดใหม่ ๆ ขององค์กร

3. มุมมองด้านกระบวนการภายในองค์กร (Internal/Business-process perspective)

จะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการดำเนินงานภายในองค์กร โดยพิจารณาถึงกระบวนการดำเนินงานภายในที่สำคัญของกิจการ ที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจและความสุขของลูกค้า โดยมุมมองนี้จะทำการวัดองค์กรหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งกันโดยตรงของกิจการ ซึ่งสามารถวัดได้จากนวัตกรรมใหม่ ๆ การพัฒนากระบวนการดำเนินงานภายใน ประสิทธิภาพของการดำเนินงานในปัจจุบัน หรือความสามารถหลักขององค์กรเพื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งกัน ตัวชี้วัดที่สำคัญของมุมมองนี้ เช่น อัตราการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ รอบระยะเวลาในการดำเนินงานผลิต ของเสียจากการผลิต

4. มุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต (Learning and Growth perspective)

จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ประสิทธิภาพของกระบวนการภายในทั้งหมดขององค์กรดีขึ้น ทันสมัยขึ้น และนำไปสู่การตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ดียิ่งขึ้นด้วย โดยการพัฒนาหลัก ๆ จะมุ่งเน้นที่การพัฒนาทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ในการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น ทักษะหรือความสามารถของพนักงาน ระบบสาธารณูปโภคที่สนับสนุนการดำเนินงาน ความทันสมัยของเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีขององค์กรซึ่งเป็นที่สำคัญของธุรกิจในปัจจุบัน รวมทั้งการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถกระตุ้นใจให้พนักงานในองค์กรทุ่มเทความพยายามให้กับองค์กรมากขึ้น ตัวชี้วัดที่สำคัญในมุมมองนี้ เช่น จำนวนวันเฉลี่ยในการฝึกอบรม

พนักงาน งบประมาณในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ คำนึงความพึงพอใจของพนักงาน (วรศักดิ์ ทุมมานนท์ และ ชिरยุศ วัฒนาสุโขโชค : 2545)

จากแนวคิดพื้นฐานของการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) นั้นได้แบ่งมุมมองมาตรฐานไว้ 4 มุมมอง แต่การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) ก็ยังเป็นแนวคิดที่ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนมุมมองต่างๆ โดยไม่จำเป็นต้องมี 4 มุมมอง การที่จะมีกี่มุมมองนั้นขึ้นอยู่กับปรัชญาและพื้นฐานที่สำคัญของธุรกิจมากกว่า องค์กรบางแห่งที่ทำงานด้านพลังงานอาจจะมีมุมมองในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเพิ่มเข้ามาอีกมุมมอง หรือองค์กรที่ส่งออกอาหารอาจจะมีมุมมองในด้านของวัตถุดิบเพิ่มเติมก็ได้ ดังนั้นจำนวนมุมมองจึงมักจะขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของธุรกิจเป็นหลักเพียงแต่โดยทั่วไปแล้วมักจะประกอบด้วย 4 มุมมองมาตรฐาน

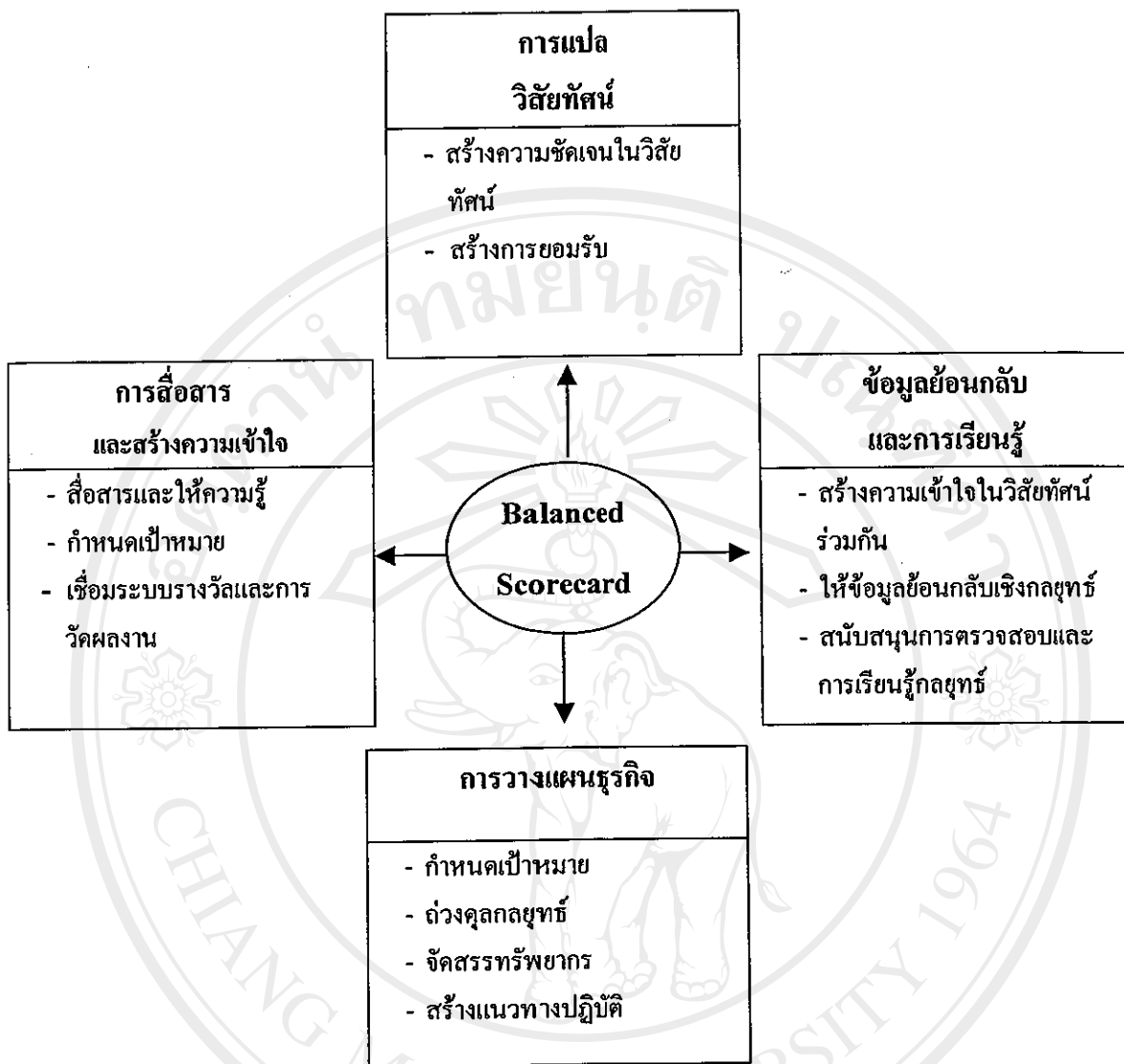
นอกจากนั้นการเรียงลำดับของมุมมองต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และพัฒนา ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรัชญาและพื้นฐานขององค์กรนั้นเช่นกัน ในหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจวัตถุประสงค์ด้านการเงินอาจไม่ใช่สิ่งสำคัญสุดที่องค์กรต้องการจะบรรลุ แต่อาจจะเป็นในด้านของลูกค้าแทนก็ได้ หรือในขณะเดียวกันมุมมองด้านการเงินอาจจะอยู่ล่างสุดในฐานะที่เป็นมุมมองที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรก็ได้ นั่นคือแทนที่จะมองการเงินเป็นรายได้หรือกำไร แต่จะมองเป็นงบประมาณสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่า

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) กับการควบคุมเชิงกลยุทธ์

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) ได้รับการพัฒนาให้เชื่อมโยงกับการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ขององค์กรธุรกิจ โดยพิจารณากระบวนการทางธุรกิจ 4 มุมมองที่เป็นอิสระต่อกัน แต่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจอย่างสมดุล โดยกำหนดตัววัดออกมาอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยที่การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) จะเกี่ยวข้องกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ 4 กระบวนการดังรูปภาพที่ 2 คือ

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

รูปภาพที่ 2 Balanced Scorecard กับกระบวนการบริหารกลยุทธ์

ที่มา: Kaplan, Robert S. and Norton, David P., **The Balanced Scorecard : translating strategies into action** (Boston, Mass. Harvard Business School Press, 1996), p.11

จากรูปภาพที่ 2 การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ได้มีการเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารกลยุทธ์ทั้ง 4 กระบวนการดังนี้

1. การแปลวิสัยทัศน์ (Translating the Vision)

การแปลวิสัยทัศน์ จะช่วยให้ผู้บริหารสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ขององค์กรให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้สามารถแปลภาระกิจมาเป็นการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม

2. การติดต่อสื่อสารและเชื่อมความเข้าใจ (Communication and Linking)

การติดต่อสื่อสารและเชื่อมความเข้าใจ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถสื่อสารและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ขององค์กรเข้ากับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและบุคคล โดยปกติการประเมินผลการปฏิบัติงานมักจะเชื่อมเข้ากับเป้าหมายทางการเงินในระยะสั้น แต่การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะช่วยให้ผู้บริหารสร้างความมั่นใจได้ว่า พนักงานในทุกระดับขององค์กรมีความเข้าใจในกลยุทธ์ระยะยาว เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและเป้าหมายส่วนบุคคล

3. การวางแผนธุรกิจ (Business Planning)

การวางแผนธุรกิจ ช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถเชื่อมโยงแผนกลยุทธ์และแผนทางการเงินเข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดสรรทรัพยากร และลำดับความสำคัญในการดำเนินการเพื่อการบรรลุเป้าหมายระยะยาวของธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ข้อมูลย้อนกลับและการเรียนรู้ (Feedback and Learning)

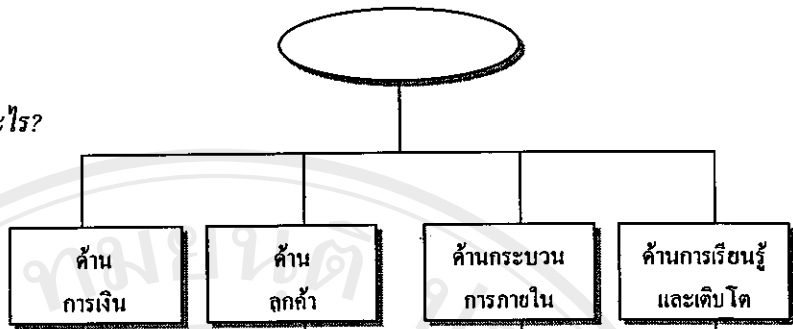
เทคนิคของการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะก่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ (Strategic Learning) ว่าองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายในปัจจุบันและความต้องการเชิงกลยุทธ์ในระดับที่สมดุลกัน ไม่ใช่ดำเนินงานโดยสนใจเพียงมุมมองใดโดยเฉพาะ ซึ่งอาจก่อให้เกิดช่องว่างในการบริหารงานขึ้นได้ (คณีย์ เทียนพุด : 2542)

การแปลวิสัยทัศน์สู่แผนการปฏิบัติการ (วีรวิฑู มาฆะศิริานนท์ และ ณัฐรุพันธ์ เขจรนันท์ : 2546)

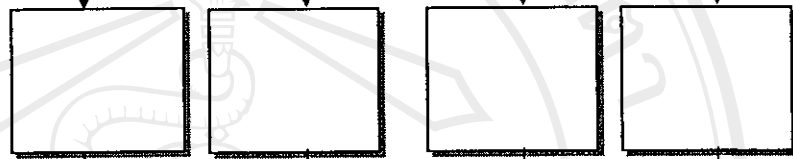
เป็นการอธิบายถึงภาพรวมของการพัฒนาวิธีการวัด(Scorecard)จากเป้าหมายระดับต่าง ๆ จนถึงแผนการปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นกรอบความคิดที่สำคัญ ก่อนการศึกษากระบวนการสร้างการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) อย่างละเอียด ดังรูปภาพที่ 3

วิสัยทัศน์
 วิสัยทัศน์สำหรับอนาคตของเราคืออะไร?

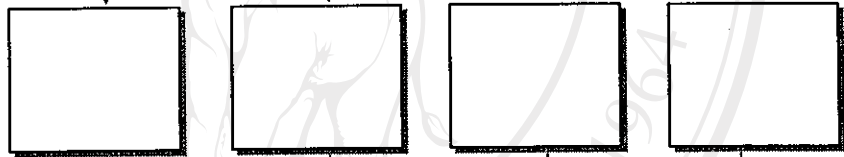
มุมมอง

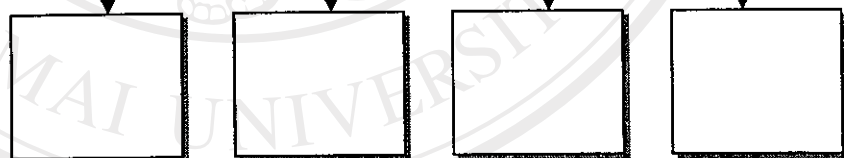
เป้าหมายเชิงกลยุทธ์
 เราจะต้องดำเนินงานให้แตกต่างจากเดิมอย่างไร เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามวิสัยทัศน์?

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
 อะไรเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์?

การวัดเชิงกลยุทธ์
 เราจะสามารถวัดการดำเนินงานที่เป็นไปตามทิศทางเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ได้อย่างไร?

แผนการปฏิบัติ
 เรามีแผนปฏิบัติการเพื่อความสำเร็จอย่างไร?

รูปภาพที่ 3 ภาพรวมของกระบวนการแปลวิสัยทัศน์สู่แผนการปฏิบัติ

ที่มา: วีรวิฑูร มาฆะศิริวานนท์ และ ญัฐพันธ์ เจริญนันท์ : การพัฒนา Balanced Scorecard , (กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท , 2546), หน้า 57.

จากรูปภาพที่ 3 เป็นการแสดงกรอบความคิด เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการสร้าง การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ ก่อนที่จะเริ่มทำการศึกษาโดยรายละเอียดของกรอบแสดง ความคิด ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์ (Vision)

เป็นองค์ประกอบที่อยู่ในระดับสูงสุดของตัวแบบหรือโมเดล โดยที่วิสัยทัศน์จะเป็น ความต้องการในอนาคตขององค์กรซึ่งจะนำทาง (Guide) ควบคุม (Control) และท้าทาย (Challenge) การดำเนินงานของทั้งองค์กร

มุมมอง (Perspectives)

สามารถแยกวิสัยทัศน์ออกเป็นส่วน ๆ ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal/Business-Process Perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต (Learning and Growth Perspective)

เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Aims)

เป็นการนำวิสัยทัศน์ มากำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่เฉพาะเจาะจงที่จะสามารถชี้ นำ การดำเนินงานให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors)

เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ต่อการบรรลุความสำเร็จในวิสัยทัศน์ขององค์กร

การวัดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Measures)

เป็นเป้าหมายและการวัดที่พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยให้ผู้บริหารติดตามการดำเนินงาน และ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในอนาคตได้อย่างเป็นระบบ

แผนการปฏิบัติการ (Action Plan)

อธิบายแผนและขั้นตอนการดำเนินงานในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุความ สำเร็จในการใช้การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ

กระบวนการในการสร้างการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard)

(วีรฐ มาชะศิริานนท์ และ ฉัฐพันธ์ เสงรนนท์ : 2546)

สามารถแบ่งขั้นตอนในกระบวนการสร้างการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) ออกเป็น 11 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 : กำหนดลักษณะธุรกิจและความเป็นมารวมถึงบทบาทขององค์กร

ขั้นตอนนี้มีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในสิ่งที่จะต้องกระทำโดยปรับภาพและความเข้าใจ ในลักษณะของธุรกิจและบทบาทของบริษัทให้ตรงกัน เพื่อศึกษาแนวโน้มของธุรกิจหรืออุตสาหกรรม และศึกษาข้อมูลการดำเนินงานขององค์กรซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์

การศึกษาควรใช้วิธีสัมภาษณ์ และเจาะลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะขององค์กร ในทุกด้านเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยอาศัยโมเดลหลาย ๆ แบบเข้ามาช่วย อาทิเช่น การวิเคราะห์ จุดแข็ง/จุดอ่อน และโอกาส/อุปสรรค (Strengths/Weaknesses, Opportunities/Threats) ซึ่งจะช่วยในการคิดวิเคราะห์กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ได้อย่างชัดเจน

ขั้นตอนต่อไป ก็อาจจะจัดให้มีการสัมมนาเพื่อหาข้อสรุป เกี่ยวกับสิ่งที่จะต้องดำเนินการกันต่อไปในอนาคต พร้อมทั้งจัดทำเอกสารสรุปผลการสัมภาษณ์และเอกสารสรุปรายงานความคิดเห็นของผู้บริหารหรือหัวหน้างาน ที่เกี่ยวข้อง กับปัจจัยที่เป็นพื้นฐานสำคัญขององค์กร

ขั้นที่ 2 : กำหนดและยืนยันในวิสัยทัศน์ขององค์กร

เนื่องจากวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) จึงต้องดำเนินการในช่วงเริ่มต้นโครงการด้วยการประชุมสัมมนาหรือสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อรับทราบข้อเสนอแนะและรวบรวมความคิดเห็นจากผู้บริหาร และบุคคลที่มีส่วนอย่างสำคัญในด้านต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อสรุปเป็นวิสัยทัศน์ขององค์กร

ขั้นที่ 3 : กำหนดมุมมอง (Perspectives) ที่เหมาะสม

หลังจากที่ได้สรุปลักษณะและความเป็นมาของธุรกิจ รวมถึงมีวิสัยทัศน์องค์กรที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปนี้ก็คือ กำหนดทางเลือกของมุมมอง (Perspectives) ของ การวัดผลการปฏิบัติเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) ที่เหมาะสมกับสิ่งต่าง ๆ ที่ได้สรุปมาเสร็จเรียบร้อยแล้ว

จากมุมมองต้นแบบที่ Kaplan & Norton ได้นำเสนอไว้รวม 4 ด้าน คือ มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal/Business-Process Perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต (Learning and Growth Perspective) นั้น ในแต่ละองค์การย่อมมีความเหมาะสมไม่เหมือนกัน บางองค์การก็อาจมีการเพิ่มเติมมุมมองอื่น ๆ เข้าไปอีกได้ตามความเหมาะสม อาทิ เช่น มุมมองด้านพนักงานและทรัพยากรบุคคล (Employee / Human Perspective) การเลือกมุมมองด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมนี้ จะต้องมีการพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะและรูปแบบ รวมถึงโครงสร้างของธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้แล้วก็จะต้องมีความสอดคล้องกัน (Relationship) ในระหว่างทุก ๆ มุมมองเป็นอย่างยิ่งด้วย

การกำหนดมุมมองนี้จะเป็นตัวสะท้อนวิถีทางในการพัฒนาองค์กร ผลิตภัณฑ์และบริการ แก่คณะผู้บริหาร รวมถึงวิถีทางในการเพิ่มคุณค่าให้แก่ลูกค้า การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมมุมมองใด ๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจ มากกว่าที่จะเป็นไปตามใจหรือตามอารมณ์ของผู้ที่มีส่วนในผลประโยชน์ (Stakeholder Model) ขององค์การนั้น ๆ สำหรับมุมมองด้านพนักงาน/ทรัพยากรบุคคล (Employee/Human Perspective) นั้นเริ่มมีความนิยมใช้กันมากขึ้น เนื่องด้วยต่างก็เล็งเห็นพ้องกันว่า พนักงานก็เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาในทุก ๆ ด้านขององค์การ

ขั้นที่ 4 : กระจายวิสัยทัศน์ออกไปในแต่ละมุมมอง และกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์โดยรวม

ตัวแบบหรือโมเดลของ การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การรวมถึงการปฏิบัติตามกลยุทธ์นั้น ๆ ดังนั้นจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่เป็นนามธรรมไปสู่เป้าหมายและวิธีการวัดที่ชัดเจน

กระบวนการในการกระจายวิสัยทัศน์ออกไปในแต่ละมุมมองของขั้นตอนที่ 4 ทำได้ด้วยการให้ผู้เข้าร่วมในโครงการการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ จะต้องอธิบายถึงมาตรการหลักที่จะนำองค์การไปสู่วิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพผลว่าจะทำได้อย่างไร ซึ่งก็จะทำให้ออนาคตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งมาตรการหลัก ๆ และกลยุทธ์ต่าง ๆ

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ผ่านมา กลยุทธ์ จะต้องขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโดยจะเกิดประโยชน์แก่ทุกองค์การทำให้พนักงานทั้งหมดจะเข้าใจในวิสัยทัศน์ขององค์การได้

อย่างชัดเจนและครบถ้วน อีกทั้งยังได้เห็นรูปธรรมของผลกระทบต่องานประจำวันได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะได้อธิบายถึงการกำหนดกลยุทธ์ในมุมมองด้านต่างๆ เป็นดังนี้

1. มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective)

มุมมองนี้จะเป็นตัวแสดงผลของกลยุทธ์ต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในมุมมองด้านการเงินและมุมมองด้านอื่น ๆ เป็นส่วนใหญ่ พร้อมกับที่จะเป็นเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขององค์กร รวมถึงเป็นพื้นฐานและทรัพยากรที่สำคัญของมุมมองด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การพูดถึงการเติบโตและผลกำไรของบริษัท แต่บางองค์กรก็อาจจะเน้นไปที่ความเสี่ยงทางการเงิน และสามารถในการลงทุนให้สอดคล้องกับภาวะต้นทุนที่เป็นได้

2. มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective)

มุมมองนี้จะเป็นตัวอธิบายถึงวิธีการสร้างคุณค่าแก่ลูกค้า และสะท้อนให้เข้าใจได้ว่าคุณค่าในลักษณะใดที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ รวมถึงว่าทำไมลูกค้าจึงยินดีจะจ่ายเงินเพื่อสิ่งนั้น ซึ่งก็เท่ากับว่ากระบวนการภายในและความพยายามในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นั้น จะต้องถูกชี้นำด้วยมุมมองด้านนี้ถือเป็นหัวใจของการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพเพราะถ้าหากบริษัทใดไม่สามารถขายสินค้า และบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า รายได้ก็จะลดน้อยถอยลง ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

สำหรับกลยุทธ์ที่เลือกนั้น ต้องมีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และต้องระบุให้ได้กลุ่มลูกค้า (Customer Segment) ของเรานั้นเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้กำหนดลำดับความสำคัญ กำหนดนโยบาย และมาตรการสำคัญ ๆ รวมถึงหาวิธีดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ชัยชนะในการแข่งขัน ส่วนการวัดผลต่าง ๆ ก็จะต้องสะท้อนภาพของมุมมองเกี่ยวกับลูกค้าได้ชัดเจนด้วย ตัวอย่างของข้อมูลเหล่านี้ก็ได้แก่

1. ส่วนแบ่งตลาด (Market Share)
2. ความภักดีของลูกค้า ซึ่งวัดได้จาก จำนวนความถี่ของการซื้อสินค้าครั้งใหม่ (จากลูกค้ารายเดิม)
3. จำนวนของลูกค้าใหม่ที่เพิ่มขึ้น
4. ความพึงพอใจของลูกค้าทั้งในด้านสินค้าและบริการ
5. ผลกำไรที่ได้จากลูกค้าแต่ละราย (Customer Profitability)

3. มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal/Business-Process Perspective)

มุมมองด้านกระบวนการภายในนี้ เน้นที่การวิเคราะห์กระบวนการภายในขององค์กรเป็นส่วนใหญ่ โดยเริ่มตั้งแต่ การวิเคราะห์และกำหนดทรัพยากรที่ต้องการและขีดความสามารถ

ทักษะที่จำเป็นต่อการที่จะทำให้องค์การมีศักยภาพที่สูงขึ้นทั้งนี้ก็จะต้องมีการเชื่อมต่อกันในแต่ละกระบวนการทั้งหลายทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการงานที่อยู่ภายใต้มุมมองทางด้านลูกค้า ซึ่งก็จะมีทางเลือกที่จะพิจารณาควบคู่กันไปกับมุมมองด้านกระบวนการภายในด้วย

4. มุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต (Learning and Growth Perspective)

มุมมองนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถที่จะมั่นใจว่า ศักยภาพและความสามารถในระยะยาวจะยังคงอยู่และได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาซึ่งก็คือเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการอยู่รอด และเจริญก้าวหน้าได้ตลอดไป กระบวนการนี้นอกจากจะต้องพยายามพัฒนา และคงไว้ซึ่งวิธีการที่จะทำความเข้าใจในความต้องการของลูกค้า รวมถึงทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจแล้วยังจะต้องพยายามหาวิธีที่จะคงความเป็นเลิศทางด้านประสิทธิภาพและผลผลิตภาพ ในกระบวนการของการสร้างคุณค่าแก่ลูกค้าในปัจจุบัน ไว้ให้ได้ตลอดไป

ดังนั้นหนทางสู่ความสำเร็จของการพัฒนากลยุทธ์ทางด้านความสามารถนี้ จะต้องสัมพันธ์กับ โครงสร้างภายในขององค์กร ต้องเอื้อต่อการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารและกระบวนการในการตัดสินใจรวมถึงองค์ประกอบในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งทั้งหมดนี้ก็จะช่วยเอื้อต่อการปกป้องและการแข่งขันทางการตลาดรวมถึงจูงใจให้สมาชิกทุกคนในองค์กรใส่ใจในพันธมิตที่สำคัญอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ขั้นที่ 5 : กำหนดปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนต่อจากการกำหนดองค์ประกอบของธุรกิจ และกลยุทธ์ขององค์กรมาสู่การแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อความสำเร็จและวิสัยทัศน์ที่ต้องการพร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยข้างต้น

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ ควรจะมีการจัดตั้งกลุ่มทำงานขึ้นมารับผิดชอบในการรวบรวมทั้งข้อคิดเห็นและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จให้ชัดเจนจากนั้นจึงทำข้อสรุปรายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การสร้างกระบวนการวัดที่สำคัญ ๆ ต่อไป

ก่อนที่จะเริ่มต้นพัฒนากระบวนการวัดต่าง ๆ ขึ้นมา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนด Scorecard ทั้งในแนวนอน (Horizontal) และแนวตั้ง (Vertical) เสียก่อน หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องวิเคราะห์หาว่า Scorecard ต่าง ๆ มีความสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผลในทุก ๆ ด้าน โดยที่ในแนวดิ่งนี้ จะเป็นการกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จต่าง ๆ ให้ครบถ้วน พร้อมทั้งมีการจัดตามลำดับความสำคัญไว้ด้วย ส่วนในแนวนอนนั้นจะเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสำคัญ ๆ เหล่านี้ทั้งหมด ซึ่งสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยการเขียนเป็นแผนผังที่

แสดงรายละเอียดต่าง ๆ ของมุมมอง (Perspectives) ทุก ๆ ด้าน พร้อมทั้งตรวจทานความความสัมพันธ์กันของทุก ๆ มุมมองเหล่านั้น โดยมีข้อที่ควรระวัง คือ อย่าให้การเพิ่มขึ้นของความสำเร็จในปัจจุบันหนึ่งเป็นผลเสียต่อปัจจัยข้ออื่น ๆ เพราะจะมีผลต่อความสำเร็จของการกำหนดวิธีการวัด ที่จะต้องจัดทำกันในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 6 : พัฒนาการวัด-กำหนดมูลเหตุและผลที่เกิดรวมถึง การสร้างความสมดุล

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการสร้างวิธีการวัดที่สำคัญ ๆ ซึ่งเราสามารถเริ่มต้นได้ด้วย การระดมสมอง (Brainstorming) โดยไม่มีการปฏิเสธความคิดใดๆ ที่ได้รับการเสนอแนะจากสมาชิก แต่ทุกความคิดจะมีประโยชน์ในซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดและลำดับความสำคัญที่เหมาะสมกับการดำเนินงานและสามารถติดตามผลได้อย่างแท้จริง

สิ่งที่เป็นความท้าทายก็คือ การค้นหาความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผลกัน และสร้างความสมดุลในระหว่างวิธีการวัดภายใต้มุมมอง (Perspective) ด้านต่าง ๆ ดังนั้นจึงต้องมีการปรึกษาหารือกันให้ถึงความสมดุลเหล่านั้น โดยที่การพัฒนาแก้ไขปรับปรุงใดๆ ในช่วงระยะสั้น ๆ นี้จะต้องไม่ขัดแย้งกับเป้าหมายระยะยาว

ขั้นที่ 7 : กำหนด วิธีการวัด (Scorecard) ระดับองค์กรให้ชัดเจน

หลังจากที่ขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้นเสร็จสมบูรณ์แล้ว คณะทำงานโครงการการวัดการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ(Balanced Scorecard) จะต้องสรุปรวมวิธีการวัด(Scorecard) ระดับองค์กร(Top-level Scorecard) เพื่อนำเสนอและรับการอนุมัติเห็นชอบจากคณะผู้บริหารระดับสูงเสียก่อนนอกจากนี้แล้วเพื่อให้การนำเข้าสู่การปฏิบัติเป็นไปโดยราบรื่น ทุกๆ คนในองค์กรควรได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาวิธีการวัด (Scorecard) และความเป็นไปได้กำลังจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ถ้าหากจะมีเอกสารสรุปรายละเอียดทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น วิสัยทัศน์ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ เครื่องมือวัด แนวทางการดำเนินงานและข้อเสนอแนะต่างๆ ให้ไปด้วย ก็จะช่วยเป็นประโยชน์แก่พนักงานในหน่วยงานต่างๆ ที่จะช่วยกันแยกย่อยวิธีการวัด(Scorecard) ลงไปให้ถึงระดับงานปฏิบัติการได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 8 : แยกย่อยและกระจาย วิธีการวัด (Scorecard) รวมถึงวิธีวัดไปยังหน่วยงานต่าง ๆ

สำหรับบริษัทหรือองค์กรที่มีขนาดใหญ่ วิธีการวัด(Scorecard) และเครื่องมือวัดในระดับองค์กร จำเป็นที่จะต้องถูกแยกย่อยเพื่อการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับหน่วยงานที่อยู่ใน

ระดับล่าง โดยจะมีการใช้วิธีการวัด(Scorecard)เป็นตัวบ่งชี้ให้พนักงานได้เข้าใจในวิสัยทัศน์และเป้าหมายโดยรวม ที่จะส่งผลโดยตรงต่อหน้าที่การงานประจำวันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการแยกย่อยวิธีการวัด(Scorecard) ลงไปให้ถึงระดับที่เหมาะสมเพียงพอต่อความเข้าใจในเชิงปฏิบัติ และต่อผลลัพธ์อันพึงเกิดขึ้น

แต่ถ้าองค์กรนั้นมีขนาดเล็ก และแบนราบพอที่จะทำให้พนักงานทุกคนได้เห็นผลกระทบจากวิธีการวัด(Scorecard) ระดับองค์กรที่จะเกิดแก่นานในหน้าที่ของตน การแยกย่อยวิธีการวัด (Scorecard) ก็อาจไม่จำเป็นต้องทำ

ขั้นที่ 9 : กำหนดเป้าหมาย

ในการวัดทุก ๆ ด้านจำเป็นต้องมีเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป้าหมายระยะสั้นหรือระยะยาว ทั้งนี้ก็เพื่อติดตามความก้าวหน้าและคอยปรับปรุงแก้ไขได้อย่างทันท่วงที ซึ่งเป้าหมายต่าง ๆ จำเป็นต้องสอดคล้องประสานกับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วเป้าหมายเหล่านี้จะต้องไม่ขัดแย้งกันเองอีก ดังนั้นการกำหนดเป้าหมายให้เหมาะสมทั้งในแนวนอน (Horizontal) และแนวตั้ง (Vertical) จึงมีความสำคัญ หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องมีการบวกรวมในการกำหนดความรับผิดชอบ และวัดผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

ขั้นที่ 10 : จัดทำแผนปฏิบัติการ

เพื่อให้การพัฒนาวิธีการวัด (Scorecard) เสร็จสมบูรณ์ เราจะต้องกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ตามต้องการ แผนปฏิบัติการนี้จะต้องระบุถึงผู้รับผิดชอบและกำหนดเวลาของแต่ละกิจกรรมรวมถึงการจัดทำรายงานในช่วงต่างๆ แผนปฏิบัติการนี้อาจจะประกอบไปด้วยภารกิจต่างๆ มากมาย จึงควรมีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดความสำคัญและกำหนดเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และเมื่อเรานำเอาตัววัดต่าง ๆ เข้ามาประกอบด้วยแล้ว ก็จะทำให้แผนปฏิบัติการนี้เป็นเอกสารสำคัญอันหนึ่งสำหรับผู้บริหารระดับสูง ที่จะใช้ในการควบคุมและติดตามความก้าวหน้าของงาน โครงการการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 11 : การนำวิธีการวัด (Scorecard) ไปใช้งาน

ในทางปฏิบัติองค์การธุรกิจไม่สมควรจะสร้างและใช้งานการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ(Balanced Scorecard) กับส่วนใดส่วนหนึ่งขององค์กรเท่านั้น แต่สมควรนำวิธีการวัด(Scorecard)ไปใช้ให้ทั่วทั้งองค์กร โดยเฉพาะกับการดำเนินงานในแต่ละวันของแต่ละหน่วยธุรกิจ

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) เป็นกระบวนการที่ต้องเนื่อง ดังนั้นนอกจากการใช้งาน Scorecard แล้ว ก็ยังต้องมีการติดตามผลและการสนับสนุนส่งเสริมกันและกันซึ่งจะรักษาความสำคัญ และกระตุ้นความสนใจในเรื่องการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ(Balanced Scorecard) ขององค์กรให้อยู่ในระดับที่ควรจะเป็นอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนผลักดันให้เกิดการพลวัตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ตลอดเวลา

ลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี (วรศักดิ์ ทูมมานนท์ และ ชिरยุส วัฒนาศุภโชค : 2545)

ลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี (Characteristics of a Good Key Performance Indicators) ควรจะประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. สอดคล้องกับทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กร ตัวชี้วัดที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรต้องสอดคล้องกับทิศทางที่กำหนดเอาไว้ในแผนกลยุทธ์โดยรวมขององค์กร เพื่อสามารถสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรทั้งหมดทราบจุดที่จะไปถึง และการวัดผลในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นได้ เช่น หากแผนงานขององค์กรต้องการที่จะขยายตลาดไปยังต่างประเทศ ตัวชี้วัดที่เหมาะสมอาจเป็นสัดส่วนของยอดขายจากตลาดต่างประเทศต่อยอดขายรวมหรืออัตราการยอมรับในสินค้าจากตลาดต่างประเทศ เป็นต้น

2. สามารถแสดงถึงสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง(Validity) เช่น หากองค์กรต้องการวัดความพึงพอใจของลูกค้า หลายองค์กรวัดจากยอดขายที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของยอดขายนั้นอาจจะมาจากสาเหตุที่มีใช้เพียงแต่ความพอใจของลูกค้าก็ได้ เช่น การที่เศรษฐกิจดีขึ้นหรือการที่คู่แข่งขยับเลิกกิจการไป ดังนั้นตัวชี้วัดที่บ่งชี้ได้ชัดเจนกว่าในกรณีนี้จะเป็นอัตราการร้องเรียน หรืออัตราการซื้อซ้ำ เป็นต้น

3. วัดได้ (Measurable) ตัวชี้วัดควรต้องชัดเจน ไม่มีข้อโต้แย้งว่าบรรลุแล้วหรือไม่ ดังนั้นควรที่จะทำเป็นเชิงปริมาณหรือตัวเลขให้ได้ แม้ว่าโดยความหมายจะเป็นเชิงคุณภาพมากกว่าก็ตาม เช่น การที่วัดเรื่องของคุณภาพสินค้าที่ดีขึ้น อาจจะพิจารณาจากอัตราของเสียหรืออัตราการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า

4. แสดงถึงสิ่งที่มีค่าจริง ๆ ที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการดำเนินงาน มิใช่แสดงถึงรายละเอียดปลีกย่อยมากเกินไปจนมากเกินความจำเป็น เช่น ต้องการวัดความสามารถทางการตลาดขององค์กร แต่ไปมุ่งเน้นที่วัดจำนวนชั่วโมงการทำงานของพนักงานขาย

ในแต่ละวัน อาจจะไม่แสดงถึงสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสามารถทางการตลาดขององค์กรอย่างแท้จริง

5. ข้อมูลมีพร้อมหรือสามารถจัดหาได้ โดยที่ไม่มีการเสียดันทุนค่าใช้จ่ายมาก เพราะหลายกิจการจำเป็นต้องพัฒนาระบบข้อมูลใหม่ทั้งหมดเพียงเพื่อรองรับกับตัวชีวิตที่เพิ่มขึ้นใหม่เพียงไม่กี่ตัว ย่อมเกิดความไม่คุ้มค่า

6. ข้อมูลในตัวชีวิตต้องมีพร้อมและทันสมัย นั่นคือสามารถปรับข้อมูลในตัวชีวิตนั้นได้และรายงานผู้บริหารที่เกี่ยวข้องอย่างทันทั่วทั้ง ระบบที่มีอยู่แล้วควรจะรองรับการเปลี่ยนแปลงข้อมูลในตัวชีวิตดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย

7. มีผู้รับผิดชอบตัวชีวิตที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถหาผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการทำให้ตัวชีวิตดังกล่าวบรรลุตามเป้าหมาย รวมถึงต้องคอยติดตามดูแลกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และทำหน้าที่ชี้แจงเหตุผล รวมถึงหาทางแก้ไขเมื่อตัวชีวิตเหล่านั้นไม่บรรลุผลตามที่วางเป้าหมายไว้

8. เป็นที่เข้าใจของผู้อื่น ตัวชีวิตที่พัฒนาขึ้นไม่ควรจะซับซ้อนจนกระทั่งผู้ที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจได้ยาก ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในการนำไปใช้จริงในอนาคต

ประโยชน์ในการนำการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) มาประยุกต์ใช้กับองค์กร (วรศักดิ์ ทูมมานนท์ และ ชिरุส วัฒนาสุโข : 2545)

1. สร้างความสอดคล้องของกลยุทธ์ที่องค์กร (Strategic Agreement)

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะช่วยทำให้เกิดการสอดคล้องกันในเรื่องของแผนกลยุทธ์ในทุกระดับชั้นขององค์กร ส่งผลให้ทิศทางขององค์กรมีความชัดเจน และองค์กรสามารถนำแผนกลยุทธ์ไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. ระบบการสื่อสารทั่วทั้งองค์กร (Strategic Communication)

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะช่วยในการสื่อสารและถ่ายทอดแนวคิดหลักของแผนกลยุทธ์ไปยังบุคลากรในทุกระดับขององค์กร ทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

3. มีระบบการถ่ายทอดกลยุทธ์ทุกระดับ (Strategic Alignment)

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะช่วยทำให้เกิดความสอดคล้องและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วทั้งองค์กร เนื่องจากในทางปฏิบัติการจัดการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะมีหลายระดับด้วยกัน

4. การมีระบบในการเตือนภัยล่วงหน้า (Predictive and Early Warning Sign)

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะช่วยให้องค์กรสามารถคาดคะเนถึงปัญหาหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โต เนื่องจากดัชนีตัวชี้วัดจะมีความสัมพันธ์ในเชิงของเหตุและผลอยู่ตลอดเวลา นั่นหมายถึงการที่องค์กรสามารถพิจารณาถึงดัชนีตัวชี้วัดบางตัวที่แสดงถึงสิ่งที่ผิดปกติขึ้นมา แล้วรีบเข้าไปทำการแก้ไข และปรับปรุงแผนกลยุทธ์ก่อนที่จะส่งผลลุกลามไปยังผลประกอบการอื่น ๆ ขององค์กรต่อไป ยังผลให้องค์กรสามารถป้องกันความเสียหายได้ในระดับหนึ่งและสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็วขึ้น

5. การมององค์กรเป็นภาพรวมทั้งระบบ (Holistic View)

การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะทำให้ผู้บริหารมีมุมมองที่กว้างขวางขึ้นและสามารถพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในทุกส่วนที่มีความสำคัญในธุรกิจนั้นก็ คือทำให้ผู้บริหารสามารถที่จะประเมินผล ควบคุม และมองภาพธุรกิจในเชิงองค์รวมได้มากขึ้น โดยในปัจจุบันธุรกิจต่าง ๆ ไม่สามารถมุ่งเน้นมุมมองทางด้านการเงิน หรือการผลิตและการดำเนินงานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีการพิจารณามุมมองต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในเชิงองค์รวมขององค์กรไปพร้อม ๆ กันด้วย ซึ่งมุมมองแต่ละมุมมองแต่ละมุมมองดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กันในเชิงของเหตุและผล โดยการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาถึงภาพรวมและทราบถึงความสัมพันธ์ของมุมมองต่าง ๆ ได้ชัดเจน และทำให้สามารถควบคุมทุก ๆ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของธุรกิจได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การประเมินผล การควบคุมผลการดำเนินงานที่รัดกุม

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

กฤษฎณา บุญยงกูร ได้เขียนบทความในจุฬาลงกรณ์วารสาร เรื่อง การประเมินสัมฤทธิ์ผลงานวิจัยของสถาบันพานิชยนาวิ โดยหลักการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) โดยกล่าวว่า การประยุกต์ใช้หลักการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) กับการประเมินสัมฤทธิ์ผลงานวิจัยของสถาบันพานิชยนาวิ เพื่อระบุปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) และพัฒนาดัชนีวัดสัมฤทธิ์ผล (Key Performance Indicators

: KPIs) งานวิจัยของสถาบันพาณิชยนาวิ และทดสอบถึงความสามารถในการใช้ประโยชน์ (Utility) ของดัชนีวัดสัมฤทธิ์ผลที่ถูกพัฒนาขึ้น เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางและรูปแบบในการประเมินสัมฤทธิ์ผลงานวิจัยของสถาบันพาณิชยนาวิต่อไปการนำทฤษฎีการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ มาเป็นหลักการในการพัฒนาการประเมินโครงการวิจัยของสถาบัน ๆ จำเป็นต้องนำมาปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกัน ได้กับวิสัยทัศน์และพันธกิจในการดำเนินงานการวิจัยของสถาบันฯ โดยการประเมินงานวิจัยของสถาบันจะทำการประเมินโดยแบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้ คือ ด้านพันธกิจ หรือ ผลสำเร็จของงานวิจัยเนื่องจากสถาบันพาณิชยนาวิเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานโดยไม่หวังกำไร (Non-Profit Organization) จึงไม่จำเป็นต้องประเมินด้านการเงิน ด้านกลุ่มเป้าหมาย สถาบันฯ มีผู้ให้เงินทุนสนับสนุนงานวิจัยเปรียบเสมือนลูกค้าเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องสร้างความพึงพอใจและความไว้วางใจเพื่อให้ได้มีเงินสนับสนุนในงานวิจัยเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ด้านกระบวนการวิจัย เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการทำงานวิจัยของสถาบันฯ และด้านการเรียนรู้และพัฒนา โดยเน้นการเรียนรู้และพัฒนาของนักวิจัยสถาบันฯ

กระบวนการดำเนินการประเมินสัมฤทธิ์ผลงานวิจัยของสถาบันพาณิชยนาวิแสดงเป็นกรอบโครงสร้างการดำเนินงาน (Methodology Framework) โดยแบ่งขั้นตอนการทำงานเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้คือ

1. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) เพื่อให้ได้หลักการประเมินสัมฤทธิ์ผลของงานวิจัยพัฒนาธุรกิจพาณิชยนาวิด้วยทฤษฎี Balanced Scorecard
2. การพัฒนาดัชนีวัดสัมฤทธิ์ผล (KPIs Development) เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินสัมฤทธิ์ผลของงานวิจัยพัฒนาธุรกิจพาณิชยนาวิ
3. การทดสอบความสามารถในการใช้ประโยชน์ (Utility) ของดัชนีวัดสัมฤทธิ์ผล โดยการนำไปทดลองประเมินในโครงการวิจัยของสถาบันฯ

การพัฒนาดัชนีวัดสัมฤทธิ์ผล

การพัฒนาดัชนีวัดสัมฤทธิ์ผลเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการประเมินโครงการวิจัย เนื่องจากตัววัดสัมฤทธิ์ผลที่มีคุณภาพและครบถ้วนจะทำให้ผลการประเมินผลงานที่ได้ออกมาสามารถสะท้อนถึงสถานภาพที่แท้จริงของโครงการขณะที่ทำการประเมินได้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อทีมงานที่ดำเนินโครงการอยู่สามารถทำการปรับปรุงการดำเนินงานที่ทำอยู่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหรือนำผลการประเมินที่ได้ไปพัฒนาปรับใช้กับการดำเนินงานในโครงการถัดไป

การพัฒนาดัชนีวัดสัมฤทธิ์ผลของงานวิจัยของสถาบันพาณิชยนาวินั้นเริ่มแรกสถาบันพาณิชยนาวิต้องพิจารณาถึงวิสัยทัศน์เพื่อให้ทราบทิศทางในอนาคตของสถาบันฯ และวิสัยทัศน์

ดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดนโยบายเพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ สนับสนุนให้สถาบัน ฯ ก้าวไปสู่เป้าประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และเพื่อให้นโยบายได้รับการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม ซึ่งในการกำหนดกลยุทธ์นั้นได้ใช้หลักการของการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (Balanced Scorecard) เข้ามาช่วยเพื่อให้สามารถแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติได้ครอบคลุมในทุกด้าน โดยแบ่งออกเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพันธกิจ ด้านกลุ่มเป้าหมาย ด้านกระบวนการวิจัย และด้านการเรียนรู้และพัฒนา หลังจากนั้นจึงเริ่มพัฒนาปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ส่งผลต่อการบรรลุความสำเร็จในกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ การกำหนดปัจจัย

สุภาวดี ทองจันทร์ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “ การออกแบบตัววัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพของสำนักงานบริการโทรคมนาคม สาขาเชียงใหม่” โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงวิสัยทัศน์ ภารกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ นโยบาย นวัตกรรมและการเรียนรู้ต่าง ๆ ใช้แบบสอบถามกับพนักงานระดับปฏิบัติ เพื่อให้ทราบกระบวนการปฏิบัติงานภายใน ขอบเขต หน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาพบว่า สำนักงานบริการโทรคมนาคม สาขาเชียงใหม่ มีวิสัยทัศน์คือการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) หน่วยงานการสื่อสารแห่งชาติ พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำด้านการสื่อสาร เพื่อพัฒนาประเทศและมุ่งมั่นทุกวิถีทางที่จะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาการบริการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน โดยมีภารกิจคือ การปฏิบัติงานด้านโทรคมนาคมของการสื่อสารแห่งประเทศไทยให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและประทับใจแก่ประชาชน อีกทั้งต้องเพิ่มความสามารถในการทำกำไรไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยี สถานที่ และบุคลากร

จากการศึกษาซึ่งได้ทำการเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ ภารกิจ ไปสู่การออกแบบตัววัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพของสำนักงานบริการโทรคมนาคม สาขาเชียงใหม่ ปรากฏผลดังนี้

ด้านความพึงพอใจของลูกค้า คือ แบบแสดงความคิดเห็นของลูกค้า เฟอร์เซ็นต์การใช้บริการหลังการขาย เฟอร์เซ็นต์การเพิ่มขึ้นของลูกค้า เป็นต้น

ด้านกระบวนการปฏิบัติงานภายในองค์กร คือ เฟอร์เซ็นต์การทำงานผิดพลาดของพนักงาน แบบทดสอบความรู้ของพนักงาน ระยะเวลาในการดำเนินโครงการหรือแผนปฏิบัติงาน เป็นต้น

ด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์กร คือ จำนวนภารกิจที่พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้ จำนวนเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ ที่ให้บริการแก่ลูกค้า ประเภทของเทคโนโลยีที่ใช้ในการปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับคู่แข่งชั้น เป็นต้น

ด้านการเงิน คือ เปอร์เซ็นต์การเจริญเติบโตของยอดขาย เปอร์เซ็นต์การเพิ่มขึ้นของรายได้ ความสามารถในการทำกำไร เป็นต้น

จักรชัย บุตรศรีคุ้ม (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “ การวัดผลสำเร็จธุรกิจโดยระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ : กรณีศึกษาบริษัท ไทยเทเลโฟนแอนด์เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) โดยการศึกษาแนวคิด การสร้างระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพตามหลักการและทำการสัมภาษณ์พนักงานบริษัท เพื่อทราบถึงที่มา วัตถุประสงค์ วิธีการในการสร้างและการนำระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารเชิงกลยุทธ์และสัมภาษณ์พนักงานตั้งแต่ระดับผู้อำนวยการฝ่ายจนถึงพนักงานระดับปฏิบัติงานในสายธุรกิจและพนักงานส่วนประเมิณผลการดำเนินงานเพื่อทราบถึงความคิดเห็นในการนำระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพมาใช้

บริษัทได้นำระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การกำหนดกลยุทธ์และเป้าหมายชัดเจนครอบคลุมมากขึ้น โดยสร้างระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพเป็น 4 มุมมองตามหลักการ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในแต่ละมุมมองได้แก่

ด้านการเงิน เพื่อสร้างผลกำไรก่อนหักดอกเบี้ยจ่าย ภาษี ค่าเสื่อมราคาและรายจ่ายตัดบัญชีให้ได้ 4,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2543 และ 5,300 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2545

ด้านลูกค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจในการให้บริการลูกค้ามากกว่าคู่แข่งร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2543 และร้อยละ 75 ในปี พ.ศ. 2545

ด้านกระบวนการภายในธุรกิจ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีจิตสำนึกในการให้บริการ มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นการทำงานเป็นทีม

ด้านการเรียนรู้และเติบโต เพื่อสร้างมาตรฐานในการจัดเก็บข้อมูลและดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจ

ในการกำหนดตัววัดผลการปฏิบัติงาน บริษัทได้ทำการกำหนดเป้าหมายย่อยในแต่ละมุมมองก่อน แล้วจึงกำหนดตัววัดผลการปฏิบัติงานสำหรับแต่ละเป้าหมายนั้น และเชื่อมโยงกันเป็นระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพของบริษัท แล้วประกาศเป้าหมายเชิงกลยุทธ์และระบบวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพทางอินเทอร์เน็ตเพื่อให้แต่ละส่วนงานใช้เป็นแนวทางใน

การกำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณต่อไป โดยกำหนดให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงาน ทุกเดือนและทบทวนกลยุทธ์เป็นรายไตรมาส

นัยนา เหลี่ยมวานิช (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “การออกแบบตัววัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพของธนาคารออมสิน สาขาเวียงสา” โดยได้ใช้วิธีการค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์และสอบถามจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้ทราบถึงวิสัยทัศน์ ภารกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์ นวัตกรรม การเรียนรู้ กระบวนการปฏิบัติงานภายในองค์กร และทัศนคติที่มีต่อองค์กร

จากการศึกษาพบว่า ธนาคารออมสินสาขาเวียงสา มีวิสัยทัศน์ คือ ธนาคารในดวงใจของปวงชน มีการดำเนินงานเพื่อตอบสนองนโยบายซึ่งได้รับมาจากส่วนกลาง การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพของธนาคารออมสิน สาขาเวียงสา เพื่อให้สามารถนำกลยุทธ์มากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม และสามารถวัดผลการปฏิบัติงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสามารถออกแบบตัววัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพทั้ง 4 มุมได้ดังนี้

มุมมองด้านลูกค้า คือ อัตราการเพิ่มขึ้นของยอดเงินฝาก สินเชื่อ และค่าธรรมเนียมคุณภาพของการให้บริการ ความผิดพลาดจากการทำงาน ความพึงพอใจของลูกค้าจากการให้บริการ จำนวนหมู่บ้านที่ธนาคารเข้าไปให้บริการ

มุมมองด้านการปฏิบัติงานภายในองค์กร คือ เวลาที่ใช้บริการแก่ลูกค้า ความผิดพลาดจากการทำงาน ยอดขายและการให้บริการที่เพิ่มขึ้นจากการนำธุรกิจใหม่ออกสู่ตลาด อัตราการเพิ่มขึ้นของยอดเงินฝาก สินเชื่อ และค่าธรรมเนียม

มุมมองด้านนวัตกรรมและการเรียนรู้ คือ ทัศนคติของพนักงานต่องานที่ปฏิบัติ คุณภาพและความสามารถของพนักงาน และเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

มุมมองด้านการเงิน คือ ความสามารถในการทำกำไร ความสามารถในการควบคุมค่าใช้จ่ายตามงบประมาณ อัตราการเพิ่มขึ้นของยอดเงินฝาก สินเชื่อ ค่าธรรมเนียม และความสามารถในการบริหารเงิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อออกแบบตัววัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยจะได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)
2. เครื่องมือวัดตัวแปร (Tool of Variable)
3. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล (Source of data and to muster data)
4. การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Processing and Data

Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง(Population and Sample)

ประชากรแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. คณะผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงานสนับสนุนงานบริหาร ของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
  2. อาจารย์ประจำสอนระดับปริญญาตรี และ หัวหน้าหน่วยงานสนับสนุนงานวิชาการ ของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
  3. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
- ประชากรกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทุกราย
ประชากรกลุ่มที่ 3 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ในกรณีนี้กลุ่มประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (Finite Population) สูตรที่ใช้มีดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + NE^2}$$

โดย E = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง
N = ขนาดของประชากร
n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

หากความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ ร้อยละ 5 (0.05) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการสุ่มโดยใช้สูตรในการสุ่มจำนวนตัวอย่างได้ดังนี้

$$N = \frac{763}{1 + 763 (0.05)^2} = 263$$

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีแบบโควต้า (Quota sampling) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า	78	คน
สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์	21	คน
สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม	20	คน
สาขาวิศวกรรมเครื่องกล	16	คน
สาขารัฐประศาสนศาสตร์	5	คน
สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ	34	คน
สาขาการบัญชี	11	คน
สาขาการจัดการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	19	คน
สาขาการจัดการ	59	คน
รวม	263	คน

เครื่องมือวัดตัวแปร

การศึกษาเรื่องการออกแบบตัววัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ ของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 สำหรับคณะผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงานสนับสนุนงานบริหาร ของวิทยาลัยนอร์ท – เชียงใหม่
2. แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2 สำหรับอาจารย์ประจำสอนระดับปริญญาตรี และ หัวหน้าหน่วยงานสนับสนุนงานวิชาการ ของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
3. แบบสอบถาม ชุดที่ 1 สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ของวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 เพศ
- 1.2 คณะที่ศึกษา
- 1.3 สาขาที่ศึกษา
- 1.4 ชั้นปีที่ศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อวิทยาลัย

การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Processing and Data Analysis)

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวม จากแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามทำการตรวจสอบความถูกต้องในการวิเคราะห์ข้อมูลและหาค่าสถิติต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package For The Social Science) For windows โดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. จากแบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 และ ชุดที่ 2 ประมวลผลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อใช้บรรยายข้อมูลอธิบายลักษณะทั่ว ๆ ไปของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ร้อยละ (Percentage) เป็นการเปรียบเทียบความถี่หรือจำนวนที่ต้องการ กับความถี่หรือจำนวนทั้งหมดที่เทียบเป็น 100 ดังนั้นจะหาร้อยละจากสูตรต่อไปนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา : 2545)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. จากแบบสอบถาม ชุดที่ 1 ประมวลผลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อใช้บรรยายข้อมูลอธิบายลักษณะทั่ว ๆ ไปของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean)

ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
X แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

วิธีการศึกษาลำดับความคิดเห็น

โดยใช้มาตราประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert โดยมีเกณฑ์วัดระดับความสำคัญ
สำคัญของความคิดเห็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสำคัญ
4	มากที่สุด
3	มาก
2	ปานกลาง
1	น้อย

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสำคัญ
3.25-4.00	มากที่สุด
2.50-3.24	มาก
1.75-2.49	ปานกลาง
1.00-1.74	น้อย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved